

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Ministerstwo Sprawiedliwości, www.gov.pl/sprawiedliwosc [Translation already published on the official website of the Polish Ministry of Justice] Permission to re-publish this translation has been granted by the Polish Ministry of Justice for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC

© Ministerstwo Sprawiedliwości, <https://www.gov.pl/web/justice> [Tłumaczenie zostało już opublikowane na oficjalnej stronie Ministerstwa Sprawiedliwości] Zezwolenie na publikację tego tłumaczenia zostało udzielone przez Ministerstwo Sprawiedliwości wyłącznie w celu zamieszczenia w bazie Trybunału HUDOC

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA
SEKCJA PIERWSZA

SPRAWA BEDNAREK i INNI przeciwko POLSCE

(Skarga nr 58207/14)

WYROK

Art. 3 (w zw. z art. 14) • Obowiązki pozytywne • Dyskryminacja ze względu na orientację seksualną • Niedostateczna reakcja państwa na pobicie na tle homofobicznym na szkodę skarżących • Sposób potraktowania skarżących, osiągnął wystarczający próg dotkliwości, aby zostać objęty art. 3 • Krajowe ramy prawne nie obejmowały orientacji seksualnej wśród przesłanek popełnienia przestępstwa z nienawiści lub dyskryminacji • Istniały przesłanki *prima facie* wskazujące na to, że dwóch skarżących padło ofiarą przemocy motywowanej uprzedzeniami • Mimo że organy państwowe prowadziły postępowanie przygotowawcze i skazały sprawców, częściowo uwzględniając kontekst homofobiczny, nie postawiono zarzutów ani nie wniesiono oskarżenia za atak motywowany nienawiścią • Ustalając wymiar kary, nie uwzględniono faktu, że napastnicy okazali wrogość wobec skarżących z powodu ich domniemanej orientacji seksualnej • Państwo nie wywiązało się ze swojego obowiązku zapewnienia odpowiedniej reakcji na akty przemocy motywowane wrogością wobec rzeczywistej lub domniemanej orientacji seksualnej ofiar

Streszczenie przygotowane przez Kancelarię. Nie ma charakteru wiążącego dla Trybunału.

STRASBURG
10 lipca 2025 r.

OSTATECZNY
10/10/2025

Wyrok ten stał się ostateczny zgodnie z warunkami określonymi w art. 44 ust. 2 Konwencji. Wyrok może podlegać korekcie edytorskiej.

W sprawie Bednarek i Inni przeciwko Polsce,

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Sekcja Pierwsza), zasiadając jako Izba w składzie:

Ivana Jelić, *Przewodnicząca*,

Alena Poláčková,

Krzysztof Wojtyczek,

Georgios A. Serghides,

Erik Wennerström,

Raffaele Sabato,

Frédéric Krenc, *sędziowie*,

oraz Liv Tigerstedt, *Zastępczyni Kanclerza Sekcji*,

Mając na uwadze:

skargę (nr 58207/14) przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej wniesioną do Trybunału w dniu 17 sierpnia 2014 r. na podstawie art. 34 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności („Konwencja”) przez Stanisława Bednarka i Dawida Durejko, obywateli polskich, oraz przez Vyacheslava Melnyka, obywatela Ukrainy („skarżący”);

decyzję o zakomunikowaniu skargi Rządowi Rzeczypospolitej Polskiej („Rząd”);

decyzję Rządu Ukrainy o nieskorzystaniu z prawa do interwencji w charakterze strony trzeciej w postępowaniu zgodnie z art. 36 ust. 1 Konwencji i Regulą 44 § 1 Regulaminu Trybunału;

uwagi przedstawione przez pozwanego Rząd oraz przekazane w odpowiedzi uwagi skarżących;

uwagi przedstawione przez Helsińską Fundację Praw Człowieka, Region Europejski Międzynarodowego Stowarzyszenia Lesbijek, Gejów, Osób Biseksualnych, Transpłciowych i Interseksualnych (ILGA-Europe) oraz Kampanię Przeciw Homofobii wspólnie ze Stowarzyszeniem Miłość Nie Wyklucza, którym Przewodniczący Sekcji udzielił zgody na zgłoszenie interwencji;

po obradach na posiedzeniu niejawnym w dniach 3 grudnia 2024 r. i 3 czerwca 2025 r.,

wyduje następujący wyrok, który został przyjęty w tym ostatnim dniu:

WPROWADZENIE

1. Skarga dotyczy postępowania karnego w sprawie pobicia o podłożu homofobicznym, którego skarżący padli ofiarą ze strony osób trzecich. Sprawa porusza kwestie objęte zakresem art. 3 Konwencji w związku z art. 14 Konwencji.

FAKTY

2. Pierwszy skarżący, pan Stanisław Bednarek, oraz drugi skarżący, pan Dawid Durejko, są obywatelami polskimi, urodzonymi w 1991 r., mieszkającymi w Warszawie. Trzeci skarżący, pan Vyacheslav Melnyk, jest obywatelem Ukrainy, urodzonym w 1992 r., również mieszkającym w Warszawie. Przed Trybunałem reprezentował ich adwokat, pan P. Knut, wykonujący zawód w Warszawie.

3. Rząd Rzeczypospolitej Polskiej („Rząd”) reprezentowany był przez swojego pełnomocnika pana J. Sobczaka, zastąpionego następnie przez panią A. Kozińską-Makowską z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

4. Okoliczności faktyczne sprawy, przedstawione przez strony, można streścić w następujący sposób.

5. W dniu 1 stycznia 2013 r. ok. godz. 3:00 nad ranem skarżący zostali zaatakowani i pobici przez dwóch braci, Pa.M. i Pi.M. oraz kobietę A.M., gdy szli jedną z głównych ulic Warszawy w towarzystwie znajomej kobiety, K.K. Pierwszy i trzeci skarżący, będący wówczas parą, trzymali się za ręce.

6. Po zdarzeniu pierwszy skarżący zgłosił na Policji dolegliwości bólowe w obrębie twarzy oraz krwawienie z nosa. Drugi skarżący stwierdził, że został uderzony podczas ataku, ale nie odniósł żadnych obrażeń. Zgodnie z tym, co powiedział Policji, nie uważał się za ofiarę w sprawie karnej. Stwierdził, że obawiał się o swoje życie ze względu na groźby kierowane przez napastników. Nie jest wiadomym, czy trzeci skarżący odniósł jakiegokolwiek obrażenia.

7. W dniu 1 stycznia 2013 r. o godz. 3:10 bracia M. oraz A.M. zostali zatrzymani przez dwóch funkcjonariuszy Policji. Pa.M. oraz A.M. zostali poddani badaniu i stwierdzono u nich stan nietrzeźwości. Pi.M. odmówił poddania się badaniu na zawartość alkoholu w organizmie. Zatrzymani nie zgłosili żadnych obrażeń.

8. Policja sporządziła dwie notatki urzędowe. W dokumentach tych odnotowano, że pierwszy i drugi skarżący wskazali na homofobiczną motywację przedmiotowej napaści oraz użycie przez sprawców wulgarnych słów i gróźb o charakterze homofobicznym. Akta sprawy nie zawierają innych dokumentów z fazy postępowania przygotowawczego.

9. Jeszcze tego samego dnia Pa.M. został przesłuchany przez Policję w charakterze podejrzanego.

10. W dniu 18 lutego 2013 r. prokurator Prokuratury Rejonowej Warszawa-Śródmieście skierował akt oskarżenia przeciwko Pi.M., Pa.M. oraz A.M., zarzucając im popełnienie przestępstw pobicia oraz gróźb karalnych. Sprawa została zarejestrowana przez Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieście w Warszawie. Skarżącym przyznano status oskarżycieli posiłkowych.

11. W dniu 16 maja 2013 r. sąd krajowy przesłuchał oskarżonych. Wszyscy trzech skarżący byli obecni na rozprawie wraz ze swoim obrońcą.

Skarżący oraz K.K. złożyli zeznania podczas rozprawy w dniu 14 sierpnia 2013 r., w obecności swojego pełnomocnika.

12. W dniu 14 sierpnia 2013 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie uznał oskarżonych za winnych pobicia, a Pa.M. dodatkowo za winnego gróźb karalnych. Wszyscy trzech zostali skazani na karę pozbawienia wolności w wymiarze jednego roku, a ponadto każdy został zobowiązany do zapłaty 100 złotych (PLN) (około 25 euro (EUR)) każdemu ze skarżących. Wykonanie wszystkich trzech kar pozbawienia wolności zostało zawieszone na okres trzech lat.

13. Sąd pierwszej instancji oparł swój wyrok na zeznaniach skarżących i K.K. oraz wyjaśnieniach złożonych przez A.M., Pa.M. oraz Pi.M. Sąd krajowy uznał te dowody za wiarygodne tylko częściowo, biorąc pod uwagę fakt, że każda ze stron walki w sposób oczywisty relacjonowała istotne wydarzenia w sposób subiektywny i obciążała przeciwników odpowiedzialnością za napaść, fakt, że świadkowie i oskarżeni zmieniali swoje relacje w toku postępowania oraz sekwencję wydarzeń. Sąd krajowy przesłuchał również dwóch policjantów, którzy interweniowali, oraz uzyskał wszystkie notatki urzędowe (dotyczące zatrzymania, przeszukania i badań na zawartość alkoholu we krwi).

14. Sąd pierwszej instancji przywiązał największą wagę do zeznań K.K., jako że była ona jedyną osobą, która nie brała aktywnego udziału w awanturze, obserwując ją z boku, oraz do przedstawionej przez skarżących wcześniejszej wersji wydarzeń, ponieważ została opisana wkrótce po zdarzeniu.

15. Uzasadnienie sądu pierwszej instancji liczyło dziewiętnaście stron i zawierało szczegółowe odniesienia do różnych dowodów o charakterze sprzecznym lub potwierdzającym. Analiza motywów działania napastników zajęła pół strony.

16. Sąd krajowy ustalił przebieg zdarzeń i ocenił zamiar oskarżonych w następujący sposób.

17. Pi.M., który znajdował się pod wpływem alkoholu, umyślnie zaczepił pierwszego i trzeciego skarżącego, podczas gdy szli ulicą, rozrywając ich uścisk dłoni oraz nazywając ich „ciotami”, tym samym wyrażając swoją dezaprobatę wobec ich orientacji seksualnej. Następnie poszedł dalej. W opinii sądu krajowego, mimo że zachowanie Pi.M. było naganne, nie świadczyło ono jeszcze o tym, że oskarżony zdecydował się wówczas zaatakować skarżących ze względu na ich orientację seksualną. Fakt, że nie zaatakował ich natychmiast, wskazuje raczej, że jego intencją było wówczas jedynie rozdrażnienie ich złośliwym zachowaniem.

18. Następnie pierwszy skarżący odwrócił się i coś powiedział do Pi.M., co wywołało agresję u Pi.M., który tej nocy pił alkohol. Pi.M. zaatakował wówczas pierwszego skarżącego. Pierwszy skarżący się bronił. W tym momencie żaden z pozostałych skarżących ani Pa.M. czy A.M. nie brali udziału w starciu.

19. Drugi i trzeci skarżący próbowali rozdzielić dwóch walczących mężczyzn. Pa.M. dołączył do grupy. Bracia M. byli stroną agresywną. Uderzali pięściami wszystkich trzech skarżących w głowę i twarz.

20. Wówczas A.M. podbiegła do trzeciego skarżącego i przycisnęła go za gardło do drzewa. Przez resztę czasu stała z boku, znieważając skarżących.

21. Po zakończeniu bójki oskarżeni zaczęli odchodzić, a jeden z nich zabrał torbę pierwszego skarżącego.

22. Druga faza zdarzenia rozpoczęła się, gdy pierwszy skarżący, a za nim drugi i trzeci skarżący, pobiegli za Pa.M. i wyrwali mu torbę. Pa.M. odruchowo odwrócił się i uderzył pierwszego skarżącego. Po czym kontynuował jego bicie, a do napaści dołączył także Pi.M. W pewnym momencie pierwszy skarżący upadł lub został powalony na ziemię, a bracia M. kontynuowali bicie i kopanie go. Drugi skarżący próbował wyciągnąć pierwszego skarżącego z bójki, w wyniku czego sam otrzymał kilka ciosów.

23. Kiedy oskarżeni zostali zatrzymani przez Policję, Pa.M. nazwał skarżących „ciotami” i zagroził, że wybije im zęby i pobije. Sąd krajowy zauważył, że slangowe słowo użyte przez Pa.M. (*zajebać*) może oznaczać „uderzenie kogoś” lub „kradzież”. Sąd uznał, że wyrażenia użyte przez Pa.M. stanowiły groźbę wyrządzenia krzywdy fizycznej.

24. Sąd pierwszej instancji zakwalifikował zdarzenie jako pobicie, przy czym oskarżeni jednoznacznie byli agresorami. Groźby wypowiedziane przez Pa.M. zostały uznane za odrębne przestępstwo. Sąd krajowy przeanalizował znamiona tego ostatniego przestępstwa, biorąc pod uwagę obraźliwe sformułowania użyte przez Pa.M. (zob. paragraf 23 powyżej).

25. Jeśli chodzi o motywację oskarżonych, sąd krajowy stwierdził, że Pi.M. zaczepił skarżących, aby okazać swoją dezaprobatę dla ich orientacji seksualnej. To z takim motywem Pi.M. wszedł między pierwszego i trzeciego skarżącego, rozdzielając ich uścisk dłoni. Jednak bezpośrednią przyczyną pobicia była irytacja Pi.M. spowodowana uwagą pierwszego skarżącego, którą ten skierował do Pi.M., gdy ten odchodził. Sąd krajowy uznał, że gniew Pi.M. był wyraźnie nieuzasadniony, ale mógł mimo to być przyczyną ataku Pi.M., biorąc pod uwagę jego stan nietrzeźwości. W ocenie sądu krajowego, w okolicznościach sprawy, a zwłaszcza biorąc pod uwagę jego stan nietrzeźwości i wynikające z tego agresywne zachowanie, napaść Pi.M. mogła mieć miejsce niezależnie od orientacji seksualnej ofiary. Sąd krajowy doszedł zatem do wniosku, że bezpośrednim motywem pobicia skarżących nie była homofobia, lecz raczej chęć odwetu na skarżących za komentarz, który jeden z nich wypowiedział.

26. Sąd krajowy dalej zauważył, że głównym motywem Pa.M. do przyłączenia się do bójki była chęć pomocy i wsparcia swojego brata, mimo że ich zachowanie miało wyraźny wymiar homofobiczny. A.M. również działała z zamiarem udzielenia pomocy Pa.M. i Pi.M. W odniesieniu do przestępstwa kierowania groźb karalnych sąd krajowy odnotował użycie

przez Pa.M. słowa „ciota” (zob. paragraf 23 powyżej). Nie rozwinął jednak dalej tego wątku.

27. Orzekając o karze sąd krajowy stwierdził, że stopień zawinienia oskarżonych był wysoki, ponieważ byli oni osobami dorosłymi, poczytalnymi i działali z zamiarem pobicia oraz grożenia skarżącym. Przestępstwa zostały popełnione z zamiarem bezpośrednim i cechowały się wysokim stopniem szkodliwości społecznej, ponieważ życie i zdrowie skarżących zostały zagrożone. Podsumowując, skarżący otrzymali ciosy w głowę, twarz i tułów, zostali znieważeni i czuli się dodatkowo zagrożeni. Mniejszych obrażeń doznał trzeci skarżący ze strony A.M. Sąd uwzględnił również sytuację majątkową oskarżonych.

28. Skarżący złożyli apelacje, argumentując *inter alia*, że sąd pierwszej instancji błędnie odrzucił ich argument, że zdarzenie było motywowane od początku do końca homofobią, oraz że wymierzył rażąco łagodną karę. Skarżący nie kwestionowali innych ustaleń faktycznych dokonanych przez sąd rejonowy.

29. W dniu 14 lutego 2014 r. Sąd Okręgowy w Warszawie utrzymał w mocy wyrok sądu pierwszej instancji. Sąd odwoławczy stwierdził w szczególności, że dostępny materiał dowodowy, w tym przede wszystkim zeznania K.K., nie potwierdzał tezy, że czyny oskarżonych były motywowane nienawiścią, uprzedzeniami lub dyskryminacją osób o odmiennej orientacji seksualnej. Sąd zauważył, że wymierzone grzywny mogą wydawać się niskie, lecz odzwierciedlały sytuację finansową oskarżonych, którzy nie posiadali stałego zatrudnienia. Wyrok był prawomocny, ponieważ nie przysługiwała od niego kasacja do Sądu Najwyższego.

WŁAŚCIWE RAMY PRAWNE

I. PRAWO KRAJOWE

A. Obowiązujące przepisy

30. Artykuł 32 Konstytucji RP, obowiązujący w czasie istotnym dla sprawy i obecnie, ustanawia zasadę równości wobec prawa oraz ogólny zakaz dyskryminacji z jakichkolwiek przyczyn. Brzmi on:

„1. Wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne.

2. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny”.

31. Przestępstwa z nienawiści i dyskryminacja są uregulowane art. 119 § 1 polskiego Kodeksu karnego, który obowiązywał w czasie istotnym dla sprawy i nadal obowiązuje. Przepis ten brzmi następująco:

„Kto stosuje przemoc lub groźbę bezprawną wobec grupy osób lub poszczególnej osoby z powodu jej przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, politycznej, wyznaniowej lub z powodu jej bezwyznaniowości, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5”.

32. Artykuł 158 Kodeksu karnego reguluje typ podstawowy przestępstwa pobicia. W wersji obowiązującej w czasie istotnym dla sprawy przepis ten stanowił:

„1. Kto bierze udział w bójce lub pobiciu, w którym naraża się człowieka na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo nastąpienie skutku [w postaci lekkiego, średniego lub ciężkiego uszczerbku na zdrowiu], podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

2. Jeżeli następstwem bójki lub pobicia jest ciężki uszczerbek na zdrowiu człowieka, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

3. Jeżeli następstwem bójki lub pobicia jest śmierć człowieka, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10”.

33. W obecnym brzmieniu art. 158, obowiązującym od 1 października 2023 r., wskazane wyżej kary pozbawienia wolności uległy następującym zmianom: w § 1 kara wynosi od 3 miesięcy do 5 lat, w § 2 – od roku do 10 lat, a w § 3 – od 2 do 15 lat pozbawienia wolności.

34. Artykuł 190 Kodeksu karnego reguluje typ podstawowy przestępstwa groźby karalnej. W wersji obowiązującej w czasie istotnym dla sprawy przepis ten stanowił:

„1. Kto grozi innej osobie popełnieniem przestępstwa na jej szkodę lub szkodę osoby najbliższej, jeżeli groźba wzbudza w zagrożonym uzasadnioną obawę, że będzie spełniona, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

2. Ściganie [tego przestępstwa] następuje na wniosek pokrzywdzonego”.

35. W obecnej wersji, obowiązującej od 1 października 2023 r., wyżej wymieniony przepis przewiduje tylko karę pozbawienia wolności do lat 3.

36. Artykuł 53 Kodeksu karnego dotyczy zasad wymiaru kary i środków karnych. W wersji obowiązującej w czasie istotnym dla sprawy przepis ten stanowił:

„1. Sąd wymierza karę według swojego uznania, w granicach przewidzianych przez ustawę, bacząc, by jej dolegliwość [wynikająca z jej wymiaru] nie przekraczała stopnia winy, uwzględniając stopień społecznej szkodliwości czynu oraz biorąc pod uwagę cele zapobiegawcze i wychowawcze, które ma osiągnąć w stosunku do skazanego, a także potrzeby w zakresie kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa.

2. Wymierzając karę, sąd uwzględnia w szczególności motywację i sposób zachowania się sprawcy, popełnienie przestępstwa wspólnie z nieletnim, rodzaj i stopień naruszenia ciężących na sprawcy obowiązków, rodzaj i rozmiar ujemnych następstw przestępstwa, właściwości i warunki osobiste sprawcy, sposób życia przed popełnieniem przestępstwa i zachowanie się po jego popełnieniu, a zwłaszcza staranie o [zadośćuczynienie] (...) społecznemu poczuciu sprawiedliwości, a także zachowanie się pokrzywdzonego.

(...)”

37. W dniu 7 lipca 2022 r. nowelizacją, która weszła w życie 1 października 2023 r., zmieniono art. 53 Kodeksu karnego. Paragraf 1 tego przepisu ma obecnie następujące brzmienie:

„1. Sąd wymierza karę według swojego uznania, w granicach przewidzianych w ustawie, uwzględniając stopień społecznej szkodliwości czynu, okoliczności obciążające i okoliczności łagodzące, cele kary w zakresie społecznego oddziaływania, a także cele zapobiegawcze, które ma ona osiągnąć w stosunku do skazanego. Dolegliwość kary nie może przekraczać stopnia winy”.

38. Ponadto dodano paragrafy 2a i 2b, określające okoliczności obciążające i łagodzące. Paragraf 2a, dotyczący okoliczności obciążających, brzmi następująco:

„2a. Okoliczności obciążające stanowią w szczególności:

- 1) uprzednia karalność za przestępstwo umyślne lub podobne przestępstwo nieumyślne;
- 2) wykorzystanie bezradności, niepełnosprawności, choroby lub podeszłego wieku pokrzywdzonego;
- 3) sposób działania prowadzący do poniżenia lub udręczenia pokrzywdzonego;
- 4) popełnienie przestępstwa z premedytacją;
- 5) popełnienie przestępstwa w wyniku motywacji zasługującej na szczególne potępienie;
- 6) popełnienie przestępstwa motywowanego nienawiścią z powodu przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, politycznej lub wyznaniowej ofiary albo z powodu jej bezwyznaniowości;
- 7) działanie ze szczególnym okrucieństwem;
- 8) popełnienie przestępstwa w stanie po spożyciu alkoholu lub środka odurzającego, jeżeli ten stan był czynnikiem prowadzącym do popełnienia przestępstwa lub istotnego zwiększenia jego skutków;
- 9) popełnienie przestępstwa we współdziałaniu z nieletnim lub z wykorzystaniem jego udziału”.

39. W dniu 26 lutego 2014 r. polski Prokurator Generalny wydał oficjalne „Wytyczne Prokuratora Generalnego w zakresie prowadzenia postępowań o przestępstwa z nienawiści (PG VII G 021/54/13)”. W dokumencie tym wprost wskazano, że wytyczne dotyczą przestępstw popełnionych na szkodę osób z powodu ich przynależności narodowej, etnicznej, rasowej, politycznej, wyznaniowej lub z powodu ich bezwyznaniowości. Wytyczne nie odnoszą się do przestępstw z nienawiści o podłożu homofobicznym lub transfobicznym.

B. Próby reformy prawa karnego

40. Pierwszy projekt nowelizacji prawa karnego mający na celu penalizację przestępstw z nienawiści oraz mowy nienawiści motywowanych homofobią i transfobią został złożony do Sejmu w 2011 r. Trzy podobne projekty nowelizacji zaproponowano w 2012 r. Kolejne projekty przedstawiono w latach 2014, 2016, 2018 i 2019. Wszystkie te projekty zostały albo odrzucone, albo nie poddano ich pod głosowanie, albo nie rozpoczęto ich procedowania przed upływem kadencji Parlamentu. Oficjalne stanowisko w sprawie projektu nowelizacji z 2019 r. zajęte przez Rząd, Prokuratora Generalnego i Krajową Radę Sądownictwa sprowadzało się zasadniczo do tego, że nie ma potrzeby nowelizacji Kodeksu karnego w celu włączenia orientacji seksualnej i tożsamości płciowej do możliwych motywów przestępstw z nienawiści i mowy nienawiści, biorąc pod uwagę, że w ich opinii obowiązujące przepisy prawa karnego i cywilnego zapewniają wystarczającą ochronę przed przestępstwami motywowanymi uprzedzeniami wobec osób LGBTI.

41. Najnowszy projekt nowelizacji mający na celu penalizację przestępstw z nienawiści oraz mowy nienawiści motywowanych homofobią i transfobią został przygotowany przez Rząd i złożony do łaski marszałkowskiej w 2024 r. (druk nr 876).

42. Zgodnie z tym projektem, art. 53 § 2a pkt 6 i art. 119 § 1 (zob. paragrafy 31 oraz 36–38 powyżej), a także art. 256 § 1 i art. 257 Kodeksu karnego (dotyczące mowy nienawiści) mają zostać zmienione w celu objęcia, *inter alia*, nienawiści motywowanej orientacją seksualną jako okoliczności obciążającej przy ocenie karnej aktów przemocy, kierowania gróźb karalnych, nawoływania do nienawiści i mowy nienawiści. Ponadto, tam gdzie to stosowne, słowo „z powodu” powinno być zastąpione terminem „w związku z”. Zaproponowane sformułowanie ma na celu rozszerzenie zastosowania przedmiotowych przepisów na osoby, które nie posiadają, ale są jedynie postrzegane jako posiadające status określony w tych przepisach.

43. Zgodnie z pisemnym uzasadnieniem projektu nowelizacji z 2024 r., obowiązujące przepisy prawa karnego są niewystarczające do zapewnienia skutecznej i realnej ochrony osobom dotkniętym dyskryminacją, między innymi ze względu na orientację seksualną, i nie odpowiadają potrzebom współczesnego społeczeństwa. Cele reformy obejmowały dostosowanie przepisów do standardów międzynarodowych, poprawę skuteczności walki z przestępstwami popełnianymi z pobudek dyskryminacyjnych oraz wzmocnienie ochrony pokrzywdzonych poprzez zapewnienie skutecznego systemu sankcji karnych.

44. W grudniu 2024 r. zakończono pierwsze czytanie projektu ustawy i propozycja nie została odrzucona przez Sejm. W lutym 2025 r. Komisja

Nadzwyczajna do spraw zmian w kodyfikacjach zarekomendowała przyjęcie projektu nowelizacji. Proces legislacyjny pozostaje w toku.

II. WYPOWIEDZI RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH RP

45. W piśmie z 22 października 2015 r. skierowanym do Ministra Sprawiedliwości (VIII.816.2.2014.AM), polski Rzecznik Praw Obywatelskich zauważył, że obowiązujące regulacje prawne nie są wystarczająco skuteczne i kompletne, aby zapewnić równe traktowanie m.in. osób nieheteroseksualnych oraz transpłciowych.

46. Rzecznik stwierdził, że zgodnie z obowiązującymi standardami międzynarodowymi ofiary przestępstw z nienawiści powinny być uznawane za ofiary dyskryminacji, nienawiść jako podłoże przestępstw musi być ujawniana, a ich sprawcy powinni być surowiej karani niż w przypadku zwykłych przestępstw. W tym kontekście Rzecznik stwierdził, że Trybunał w swoich wyrokach w sprawie *Kozak przeciwko Polsce* (skarga nr 13102/02, § 92, 2 marca 2010 r.) i sprawie *P. i V. przeciwko Hiszpanii* (skarga nr 35159/09, § 30, 30 listopada 2010 r.) wskazał, że orientacja seksualna i tożsamość płciowa należą do przesłanek dyskryminacji zakazanych na mocy art. 14 Konwencji. Ponadto w sprawie dotyczącej mowy nienawiści *Vejdeland i Inni przeciwko Szwecji* (skarga nr 1813/07, § 55, 9 lutego 2012 r.) Trybunał stwierdził, że dyskryminacja ze względu na orientację seksualną jest równie poważna jak dyskryminacja ze względu na „rasę, pochodzenie lub kolor skóry”. Rzecznik przywołał także wyroki Trybunału w sprawach *Abdu przeciwko Bułgarii* (skarga nr 26827/08, § 44, 11 marca 2014 r.) oraz w sprawie *Nachova i Inni przeciwko Bułgarii* ([WI], skarga nr 43577/98 i 43579/98, § 145, ETPC 2005-VII), wskazując, że przemoc motywowana nienawiścią jest szczególnym pogwałceniem godności ludzkiej i – ze względu na jej groźne konsekwencje – wymaga od władz szczególnej czujności i stanowczej reakcji. Z tego względu władze powinny wykorzystywać wszelkie dostępne środki, aby przeciwdziałać tego rodzaju przemocy, wzmacniając tym samym demokratyczną wizję społeczeństwa, w którym różnorodność nie jest postrzegana jako zagrożenie, lecz jako wartość. Traktowanie przemocy motywowanej nienawiścią na równi z przestępstwami pozbawionymi takiego motywu byłoby równoznaczne z ignorowaniem szczególnego charakteru czynów szczególnie destrukcyjnych dla podstawowych praw człowieka.

47. Wreszcie Rzecznik zauważył, że różne podmioty międzynarodowe, w tym Agencja Praw Podstawowych UE, Parlament Europejski, Komitet ONZ przeciwko Torturom, Komitet Praw Człowieka ONZ oraz Europejska Komisja przeciwko Rasizmowi i Nietolerancji („ECRI”) (zob. paragrafy 52-56 poniżej) zalecały, aby polskie prawo karne zostało zmienione tak, by wprost penalizować przestępstwa homofobiczne i transfobiczne. Część

z tych instytucji zalecała także traktowanie takich motywów jako okoliczności obciążających przy wymierzaniu kary.

48. W piśmie z 11 lutego 2016 r. skierowanym do Ministra Sprawiedliwości (XI.816.10.2015.AM) Rzecznik Praw Obywatelskich powtórzył swoje uwagi z poprzedniego wystąpienia z 2015 r. (zob. paragrafy 45–47 powyżej). Ponadto podkreślił, że przemoc wobec m.in. osób nieheteroseksualnych i transpłciowych ma szczególny charakter, a sprawy tego rodzaju wymagają zwiększonych wysiłków na rzecz ich wykrywania, ścigania i karania. Stanowcza reakcja na tego rodzaju przemoc stanowiłaby gwarancję realizacji międzynarodowych standardów ochrony praw i wolności ofiar przestępstw z nienawiści.

49. W piśmie z 14 maja 2020 r. skierowanym do Ministra Sprawiedliwości (XI.503.3.2020.AM) Rzecznik Praw Obywatelskich ponownie podkreślił, że obowiązujące krajowe ramy prawne nie zapewniają skutecznej ochrony praw osób LGBTI i nie są zgodne z obowiązującymi standardami międzynarodowymi. Rzecznik zauważył ponadto, że przestępstwa z nienawiści, w tym mowa nienawiści, stanowią najgroźniejszą formę nierównego traktowania i prowadzą do wykluczenia grup społecznych, w które są wymierzone. Uderzają przy tym nie tylko w same ofiary, ale również w demokratyczne społeczeństwo i zasadę rządów prawa, z którymi nie da się pogodzić ataku na fundamentalne zasady godności i równości wszystkich ludzi. Biorąc pod uwagę te względy, konieczna jest nowelizacja Kodeksu karnego w celu wprowadzenia penalizacji przestępstw z nienawiści, w tym mowy nienawiści, motywowanych rzeczywistą lub domniemaną orientacją seksualną i tożsamością płciową.

III. PRZEPISY PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO

50. Prawo Unii Europejskiej zakazuje wszelkiej dyskryminacji z jakichkolwiek względów, wyraźnie włączając w to orientację seksualną (zob. art. 10 i 19 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, obowiązującego w Polsce od 1 maja 2004 r., oraz art. 21 ust. 1 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, obowiązującej w Polsce od 1 grudnia 2009 r.). Wniosek dotyczący dyrektywy UE w sprawie wprowadzenia w życie zasady równego traktowania osób bez względu na religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną (COM(2008)426 final 2008/0140 (CNS)) jest obecnie uznawany za „zablokowany”, a dalszy postęp za „mało prawdopodobny” (zob. Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – Program prac Komisji na rok 2025, opublikowany 11 lutego 2025 r., załącznik IV: Wnioski do wycofania, pkt 26, s. 25).

51. W dniu 31 marca 2010 r. Komitet Ministrów Rady Europy przyjął Zalecenie CM/Rec(2010)5 dla państw członkowskich w zakresie środków

zwalczania dyskryminacji opartej na orientacji seksualnej lub tożsamości płciowej. W zakresie istotnym dla niniejszej sprawy załącznik do tego zalecenia stanowi:

„I. Prawo do życia, bezpieczeństwa i ochrony przed przemocą

A. „Przestępstwa na tle nienawiści” i inne incydenty na tle nienawiści

1. Państwa członkowskie powinny zapewnić skuteczne, szybkie i niezależne śledztwo w sprawach domniemanych przestępstw i innych incydentów, co do których istnieje uzasadnione podejrzenie, że motywem sprawcy była orientacja seksualna lub tożsamość płciowa ofiary; państwa powinny ponadto zapewnić, aby szczególną uwagę objęte były śledztwa w sprawach przestępstw i incydentów tego rodzaju, gdy istnieje podejrzenie, że dokonane zostały przez funkcjonariuszy organów ścigania lub inne osoby wypełniające władzę publiczną; państwa powinny również zagwarantować, aby sprawcy czynów tego rodzaju zostali pociągnięci do odpowiedzialności oraz, tam gdzie jest to wskazane, ukarani, w celu uniknięcia bezkarności.

2. Państwa członkowskie powinny zapewnić, aby dyskryminujące pobudki związane z orientacją seksualną i tożsamością płciową mogły zostać uznane za okoliczność obciążającą.

(...)”

52. W dniu 26 października 2010 r. Komitet Praw Człowieka ONZ przyjął następujące uwagi końcowe, po rozpatrzeniu szóstego sprawozdania okresowego Polski (Rozpatrzenie sprawozdań przedłożonych przez państwa strony na mocy art. 40 Paktu, CCPR/C/POL/CO/6):

“(…)”

8. Komitet wyraża troskę ze względu na znaczący wzrost liczby przejawów mowy nienawiści i nietolerancji wobec lesbijek, gejów, osób biseksualnych i transpłciowych oraz począwszy od roku 2005, liczby spraw związanych z orientacją seksualną przedstawionych Rzecznikowi Praw Obywatelskich. Komitet ubolewa, że w Kodeksie karnym brak jest przepisów uznających mowę nienawiści i przestępstwa z nienawiści ze względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową za przestępstwa (art. 2).

Państwo Strona powinno zapewnić, by wszystkie zarzuty dotyczące napaści i stosowania gróźb wobec osób ze względu na ich orientację seksualną lub tożsamość płciową były dokładnie badane. Państwo Strona powinno także: wprowadzić do prawa zakaz dyskryminacji ze względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową; znowelizować Kodeks karny poprzez wprowadzenie do niego definicji mowy nienawiści i przestępstw z nienawiści ze względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową oraz przez uznanie tych czynów za przestępstwa; zintensyfikować działania mające na celu zwiększenie świadomości wśród policjantów oraz w szerszych kręgach społeczeństwa.

(...)”

53. W 2012 r. Agencja Praw Podstawowych UE opublikowała raport: „Nagłaśnianie przestępstw z nienawiści w Unii Europejskiej: uznawanie praw ofiar”. W zakresie istotnym dla sprawy, agencja sformułowała

następujące opinie na podstawie analizy zawartej w raporcie (zob. strona 11 raportu):

“(…)

Uznanie statusu ofiar przestępstw z nienawiści

...

Należy przyjąć przepisy prawne na szczeblu unijnym i krajowym, które zobowiązywałyby państwa członkowskie UE do gromadzenia i publikowania danych dotyczących przestępstw z nienawiści. Służyłoby to uznaniu statusu ofiar przestępstw z nienawiści, zgodnie z obowiązkiem państw członkowskich UE wynikającym z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, aby ujawniać wynikające z uprzedzeń motywy dokonywania przestępstw. Dane te nie powinny umożliwiać identyfikacji poszczególnych osób, lecz być publikowane w formie statystycznej.

(…)

Ponieważ prawo do niedyskryminacji na podstawie artykułu 14 EKPC wiąże się z prawem do skutecznego środka odwoławczego na podstawie artykułu 13 EKPC, ofiary przestępstw z nienawiści powinny mieć dostępne środki odwoławcze umożliwiające im dochodzenie swoich praw na podstawie artykułu 14 EKPC. Miałoby to zastosowanie w każdym przypadku, gdy ofiary uważają, że prokurator lub sąd karny nie uwzględnił w wystarczającym stopniu naruszenia tego prawa.

Aby zachęcić do zgłaszania przestępstw z nienawiści, należy wzbudzić zaufanie wśród ofiar i świadków przestępstw z nienawiści do systemu wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych i organów ścigania.

Zapewnienie skutecznego dochodzenia i ścigania

Organy ścigania i systemy wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych państw członkowskich UE powinny zwracać uwagę na wszelkie oznaki stronniczości podczas prowadzenia dochodzeń i ścigania przestępstw.

Należy dokumentować szczegóły czynów motywowanych nienawiścią, aby można było zidentyfikować konkretne motywy wynikające z uprzedzeń i skutecznie je uwzględnić przy dalszym prowadzeniu postępowania.

Skazywanie sprawców przestępstw z nienawiści

Ustawodawcy powinni rozważyć modele, w których wprowadza się zaostrzone kary za przestępstwa z nienawiści, aby podkreślić ich podwyższoną społeczną szkodliwość. Takie podejście wykraczałoby poza samo uznanie motywu wynikającego z uprzedzeń za okoliczność obciążającą w kodeksie karnym, co może mieć ograniczony wpływ i prowadzić do tego, że motyw wynikający z uprzedzeń nie zostanie odpowiednio uwzględniony ani w toku postępowania karnego, ani w dokumentacji policyjnej.

Sądy orzekające w takich sprawach powinny odnosić się w uzasadnieniu wyroku do motywu wynikającego z uprzedzeń, dając wyraźnie do zrozumienia, że jego wystąpienie skutkuje surowszą sankcją.

(…)”

54. W dniu 19 listopada 2013 r. Komitet ONZ przeciwko Torturom przyjął następujące zalecenia końcowe po rozpatrzeniu piątego i szóstego sprawozdania okresowego Polski (Zalecenia końcowe dotyczące

połączonego piątego i szóstego sprawozdania okresowego Polski, CAT/C/POL/CO/5-6):

“(…)

Grupy wrażliwe

25. Komitet odnotowuje przyjęcie w 2010 r. ustawy o równym traktowaniu oraz przepisy Kodeksu karnego zakazujące przestępstw z nienawiści (art. 119, 256 i 257), ale uznaje, że ani ta ustawa, ani Kodeks karny nie przewidują odpowiedniej i szczególnej ochrony przed dyskryminacją ze względu na orientację seksualną [...] Komitet wyraża również troskę z powodu znacznego wzrostu liczby przejawów mowy nienawiści i nietolerancji skierowanych przeciwko osobom LGBT [...]

Komitet zaleca, by Państwo-Strona by wprowadziło do swojego Kodeksu karnego odpowiednie przepisy zapewniające karanie przestępstw z nienawiści oraz aktów dyskryminacji i przemocy wymierzonych w osoby ze względu na ich orientację seksualną. Komitet wzywa Państwo-Stronę do podjęcia wszystkich koniecznych działań w celu zwalczania dyskryminacji i przemocy skierowanej przeciwko osobom [...] LGBT [...]

55. Parlament Europejski w rezolucji z 4 lutego 2014 r. w sprawie unijnego planu przeciwdziałania homofobii i dyskryminacji ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową (2013/2183(INI)) wskazał, że państwa członkowskie powinny rejestrować przestępstwa popełniane z nienawiści do osób LGBTI oraz prowadzić w sprawie tych przestępstw dochodzenia, a także przyjąć przepisy karnoprawne zabraniające podżegania do nienawiści ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową (zob. pkt 4.J(v) rezolucji).

56. W swoim raporcie dotyczącym Polski, opublikowanym 9 czerwca 2015 r., ECRI zaleciła, by orientacja seksualna i tożsamość płciowa zostały dodane do zakazanych przesłanek dyskryminacji wskazanych w art. 118, 119 i 255 Kodeksu karnego (pkt 47 raportu). W swoim najnowszym raporcie dotyczącym Polski, opublikowanym 18 września 2023 r., ECRI powtórzyła swoje wcześniejsze zalecenie i poczyniła następujące uwagi, w zakresie istotnym dla niniejszej sprawy (pominięto przypisy):

„51. ECRI zaleca, jako kwestię priorytetową, aby władze polskie zainicjowały zmiany legislacyjne w celu dodania do odpowiednich przepisów Kodeksu karnego orientacji seksualnej, tożsamości płciowej i cech płciowych, jako wyrażnie zabronionych przesłanek dyskryminacji.

(…)

63. Ani § 1 art. 118 k.k. zakazujący zabójstwa, ani § 1 art. 119 k.k. zakazujący przemocy, ani też § 2 art. 255 k.k. zakazujący nawoływania do przestępstwa, nie zostały znowelizowane w ten sposób, by wśród przesłanek przestępstw z nienawiści zawrzeć orientację seksualną lub tożsamość płciową, pomimo tego, że ECRI zalecała dodanie tych przesłanek w swoim piątym raporcie dotyczącym Polski. Jeśli chodzi o prawo karne, to odsyła się w tym względzie do zalecenia zawartego w paragrafie 51.

64. Według danych przedłożonych przez polskie władze OBWE/ODIHR, w 2020 r. służby policyjne zarejestrowały 826 przypadków przestępstw z nienawiści, z czego 374 było ściganych, a 266 zakończyło się wyrokiem sądu. W 2019 r. liczby te

to odpowiednio: 972, 432 i 597, a w 2018 r.: 1117, 397 i 315. Według władz przestępstwa z nienawiści stanowią mniej niż 1% wszystkich przestępstw odnotowanych w kraju.

65. Władze poinformowały ECRI, że w każdej prokuraturze okręgowej co najmniej jeden prokurator rejonowy jest odpowiedzialny za prowadzenie postępowań w sprawach o przestępstwa z nienawiści. W rezultacie w Polsce teoretycznie funkcjonuje około stu prokuratorów wyspecjalizowanych w prowadzeniu postępowań w sprawach o przestępstwa z nienawiści. Władze wskazały, że takie szkolenia dla sędziów i prokuratorów są kontynuowane. Pisemne zarządzenie Prokuratora Generalnego z 2014 r. zawiera wskazówki dotyczące prowadzenia dochodzeń w sprawie przestępstw z nienawiści. Jednak kilka źródeł społeczeństwa obywatelskiego twierdzi, że zarządzenie z 2014 r. nie jest należycie wykonywane.

66. Według niezależnego stowarzyszenia prokuratorów LSO, od marca 2016 r. kierownictwo prokuratury systematycznie obniża priorytet dochodzeń i ścigania przestępstw z nienawiści i nie organizuje już obowiązkowych szkoleń z zakresu przestępstw z nienawiści dla prokuratorów, którym przydzielono takie sprawy. Nie ma również szkoleń fakultatywnych o tej tematyce, w których mogliby uczestniczyć prokuratorzy lub sędziowie. Podobnie jak w przypadku ścigania nawoływania do nienawiści, sprawy o przestępstwa z nienawiści, które w istocie często opierają się na tych samych artykułach kodeksu karnego, są często umarzane pomimo widocznych dowodów popełnienia przestępstwa.

67. ECRI zaleca władzom zapewnienie obowiązkowych szkoleń dla funkcjonariuszy Policji i prokuratorów w zakresie skutecznego prowadzenia dochodzeń i ścigania przestępstw z nienawiści oraz umożliwienie sędziom udziału w kursach dotyczących rozpatrywania spraw o przestępstwa z nienawiści”.

57. Podobne zalecenie przedstawił Komitet Praw Człowieka ONZ w swoich zaleceniach końcowych do siódmego sprawozdania okresowego Polski opublikowanych 23 listopada 2016 r. (CCPR/C/POL/CO/7). Odpowiednie fragmenty tego raportu brzmią następująco:

„15. Komitet jest zaniepokojony zgłoszonym wzrostem liczby przypadków przemocy, mowy nienawiści i dyskryminacji ze względu na rasę, narodowość, pochodzenie etniczne, religię i orientację seksualną oraz niewystarczającą reakcją władz na takie zdarzenia. Komitet jest również zaniepokojony, że Kodeks [karny] nie odnosi się do niepełnosprawności, wieku, orientacji seksualnej lub tożsamości płciowej jako przesłanek przestępstw z nienawiści (art. 2, 3, 18, 20, 26 i 27).

16. Państwo-Strona powinno kontynuować wzmocnianie swoich wysiłków na rzecz zapobiegania i eliminowania wszelkich aktów [...] homofobii poprzez, między innymi:

(a) Zmianę Kodeksu [karnego] tak, aby przestępstwa motywowane dyskryminacją na jakiegokolwiek podstawie przewidzianej w Pakcie były traktowane w ramach prowadzonych postępowań przygotowawczych i ścigane jako kwalifikowane typy zachowań przestępczych;

(b) Podejmowanie środków w celu zapobiegania i szybkiego oraz skutecznego reagowania na wszelkie przypadki mowy nienawiści, dyskryminacji, przemocy lub zarzucanych przestępstw z nienawiści, w tym za pośrednictwem Internetu, poprzez zakazywanie działalności stowarzyszeń rasistowskich i ułatwianie wnoszenia powództw cywilnych przez ofiary zgodnie z artykułem 24 ust. 1 Kodeksu cywilnego;

(c) Dokładne prowadzenie postępowań przygotowawczych w sprawach domniemanych przestępstw z nienawiści, ściganie sprawców i, w przypadku skazania, ich karanie oraz zapewnianie ofiarom odpowiednich środków zaradczych;

...”

58. Raport Grupy Roboczej Rady Praw Człowieka ONZ ds. Powszechnego Przeglądu Okresowego Praw Człowieka dotyczący Polski, opublikowany 18 lipca 2017 r. (A/HRC/36/14), zawiera następujące zalecenia, w zakresie istotnym dla sprawy:

„120. Następujące zalecenia zostaną rozpatrzone przez Polskę, która udzieli odpowiedzi we właściwym czasie, ale nie później niż podczas trzydziestej szóstej sesji Rady Praw Człowieka:

(...)

120.46 Dalsze doskonalenie przepisów antydyskryminacyjnych poprzez kryminalizację przestępstw z nienawiści ze względu na [...] orientację seksualną i tożsamość płciową, przy jednoczesnym podejmowaniu środków niezbędnych do zwalczania dyskryminacji ze względu na rasę, płeć, narodowość, pochodzenie etniczne, wyznanie lub jakiegokolwiek inne podstawy (Brazylia);

120.47 Zmiana Kodeksu [karnego] w celu zapewnienia, że przestępstwa motywowane dyskryminacją na jakiegokolwiek podstawie, w tym [...] tożsamości i ekspresji płciowej oraz orientacją seksualną, są włączone do Kodeksu i w związku z tym mogą być przedmiotem postępowań przygotowawczych i ścigane jako przestępstwa z nienawiści (Norwegia);

(...)”

PRAWO

I. ZARZUCANE NARUSZENIE ART. 3 KONWENCJI W ZWIĄZKU Z ART. 14 KONWENCJI

59. Skarżący, powołując się na art. 3, 6, 13 i 14 Konwencji, podnieśli zarzut, iż przy prowadzeniu postępowania w przedmiocie napaści i pobicia, których dopuszczono się wobec nich, władze nie uwzględniły homofobicznej motywacji sprawców. Skarżący podnieśli nadto zarzut braku adekwatnych środków ustawowych oraz innych instrumentów prawnych służących ściganiu oraz zwalczaniu przestępstw z nienawiści motywowanych orientacją seksualną pokrzywdzonych.

60. Trybunał, będący w świetle ugruntowanego orzecznictwa suwerenem w zakresie subsumpcji prawnej stanu faktycznego sprawy, uznaje, że zarzuty skarżących powinny być zbadane w ramach art. 3 Konwencji w związku z art. 14 Konwencji (zob. *Radomilja i Inni przeciwko Chorwacji* [WI], skargi nr 37685/10 i 22768/12, § 126, 20 marca 2018 r.). Ponadto, zważywszy na twierdzenia skarżących, że przemoc wobec nich miała charakter homofobiczny, który nie został należycie uwzględniony przez sąd krajowy, Trybunał stwierdza, że najwłaściwszym sposobem zbadania sprawy jest

jednoczesne badanie zarzutów skarżących na gruncie art. 3 w związku z art. 14 Konwencji (zob., *mutatis mutandis*, *Identoba i Inni przeciwko Gruzji*, skarga nr 73235/12, § 64, 12 maja 2015 r., *M.C. i A.C. przeciwko Rumunii*, skarga nr 12060/12, § 106, 12 kwietnia 2016 r., *Oganezova przeciwko Armenii*, skargi nr 71367/12 i 72961/12, § 78, 17 maja 2022 r., oraz *Karter przeciwko Ukrainie*, skarga nr 18179/17, § 57, 11 kwietnia 2024 r.).

61. Odpowiednie postanowienia Konwencji stanowią, co następuje:

Artykuł 3

„Nikt nie może być poddany torturom ani niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu”.

Artykuł 14

„Korzystanie z praw i wolności wymienionych w niniejszej Konwencji powinno być zapewnione bez dyskryminacji wynikającej z takich powodów jak płeć, rasa, kolor skóry, język, religia, przekonania polityczne i inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie bądź z jakichkolwiek innych przyczyn”.

A. Dopuszczalność

62. Trybunał stwierdza, że skarga nie jest ani w sposób oczywisty nieuzasadniona, ani niedopuszczalna z innych powodów wymienionych w art. 35 Konwencji. Musi ona zatem zostać uznana za dopuszczalną.

B. Przedmiot skargi

1. Stanowiska stron

(a) Skarżący

63. Skarżący argumentowali, że w toku postępowania przygotowawczego i sądowego władze nie uwzględniły faktu, iż przestępstwa popełnione wobec nich były motywowane ich orientacją seksualną. Motywacja ta, w ich ocenie, była oczywista i wynikała w sposób jednoznaczny z obelg wykrzykiwanych przez sprawców podczas zdarzenia. Tym samym władze nie dopełniły obowiązków proceduralnych wynikających z art. 3 i 14 Konwencji.

64. Skarżący podnosili również, że z uwagi na brak odpowiednich regulacji ustawowych homofobiczne motywy systematycznie pomija się w sprawach, w których prowadzone są postępowania przygotowawcze, a następnie osądza się sprawców czynów w ramach typów podstawowych przestępstw karnych.

65. Wreszcie skarżący twierdzili, że Polska nie monitoruje ani nie przeciwdziała skutecznie przestępstwom z nienawiści wobec osób LGBTI. W ich ocenie, brak szczególnego przepisu karnego zakazującego

przestępstw z nienawiści motywowanych orientacją seksualną ofiary oraz utrwalony systemowy schemat nieuwzględniania homofobicznego kontekstu innych przestępstw prowadzi do zaniżonej liczby zgłoszeń oraz nieprawidłowego rejestrowania zdarzeń o charakterze homofobicznym i transfobicznym w Polsce.

(b) Rząd

66. Rząd zasadniczo argumentował, że nie doszło do naruszenia art. 3 Konwencji, ani samodzielnie, ani w powiązaniu z art. 14 Konwencji, z uwagi na skuteczność postępowania przygotowawczego w sprawie zdarzeń, których dotyczy skarga, szczegółowe i dogłębne rozpoznanie sprawy w ramach postępowania sądowego, w którym skarżący występowali w charakterze oskarżycieli posiłkowych oraz ukaranie sprawców.

67. Rząd przyznał, że obowiązujące przepisy prawne (w szczególności art. 119 Kodeksu karnego) nie zakazują wyraźnie przestępstw z nienawiści popełnianych ze względu na orientację seksualną ofiar. Twierdził jednak, że ochrona prawna przed takimi czynami nie została wykluczona i że sądy krajowe w niniejszej sprawie wzięły pod uwagę, podnoszony przez skarżących, homofobiczny kontekst zdarzeń.

2. Uwagi stron trzecich

68. Podmioty zgłaszające interwencje strony trzeciej, a mianowicie Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Region Europejski Międzynarodowego Stowarzyszenia Lesbijek, Gejów, Osób Biseksualnych, Transpłciowych i Interseksualnych (ILGA-Europe) oraz Kampania Przeciw Homofobii wspólnie ze Stowarzyszeniem Miłość Nie Wyklucza, przedstawili następujące stanowisko dotyczące przestępstw przeciwko osobom LGBTI w Polsce w ostatnich latach. W zakresie istotnym dla niniejszej sprawy ich uwagi koncentrowały się wokół dwóch głównych kwestii opisanych poniżej.

(a) Dyskryminacja i nękanie osób LGBTI w Polsce

69. Każdy z podmiotów zgłaszających interwencję strony trzeciej powołał się na różne raporty i badania wskazujące, że poziom dyskryminacji i nękania osób LGBTQIA w Polsce przekraczał średnią europejską. Wśród nich znalazły się: raport opracowany w 2020 r. przez Agencję Praw Podstawowych UE pt. „Badanie EU-LGBTI II – Długa droga do równości osób LGBTI”, raport pt. „Sytuacja osób LGBTI w Polsce 2015-2016” finansowany przez Kampanię Przeciw Homofobii, Stowarzyszenie Lambda Warszawa i Fundację Trans-Fuzja, raport z badania „Hate No More” z 2016 r. przeprowadzonego przez Uniwersytet Warszawski, Eurobarometr 2019 na temat dyskryminacji w UE oraz memorandum Komisarza Praw Człowieka Rady Europy z 2020 r. dotyczące stygmatyzacji osób LGBTI w Polsce.

70. Zgodnie w szczególności z ww. badaniem Agencji Praw Podstawowych UE, 15% osób LGBTI w Polsce doświadczyło przemocy fizycznej w okresie pięciu lat poprzedzających badanie. Był to najwyższy wskaźnik wśród państw członkowskich UE, gdzie średnia wynosiła 11%. W okresie jednego roku przed badaniem 42% osób LGBTI w Polsce doświadczyło nękania, podczas gdy średnia dla UE wynosiła 38%. 12% ofiar ataku fizycznego lub seksualnego motywowanego orientacją seksualną lub tożsamością płciową zgłosiło taki atak na policję, przy średniej unijnej wynoszącej 14%.

71. Według tego samego badania 83% respondentów zadeklarowało, że unika trzymania się za ręce z partnerem tej samej płci w przestrzeni publicznej (w porównaniu do 61% średniej unijnej). Badanie Eurobarometru 2019 dotyczące dyskryminacji w UE wskazywało, że publiczne okazywanie uczuć, takie jak pocałunek lub trzymanie się za ręce, przez pary tej samej płci wywoływałoby dyskomfort u 58% Polaków, podczas gdy takie same gesty u par heteroseksualnych budziłyby dyskomfort jedynie u 14% respondentów.

72. Kampania Przeciw Homofobii oraz Stowarzyszenie Miłość Nie Wyklucza podniosły, że przestępstwa motywowane nienawiścią powodują wyjątkowo poważne konsekwencje w porównaniu z innymi przestępstwami, ponieważ dotyczą nie tylko bezpośrednich ofiar, ale także szerszej społeczności LGBTI oraz społeczeństwa jako całości.

73. Interweniujące strony trzecie dodały, że pomimo skali wiktylizacji, przestępstwa z nienawiści na tle orientacji seksualnej lub tożsamości płciowej są w Polsce notorycznie niezgłaszane organom ścigania. Według badania „Hate No More”, zjawisko to można tłumaczyć m.in. brakiem wiary pokrzywdzonych, że ich zawiadomienia o przestępstwie doprowadzą do zatrzymania sprawców. Ponadto Helsińska Fundacja Praw Człowieka wskazała, że zgodnie z badaniem przeprowadzonym w 2016 r. przez Kampanię Przeciw Homofobii, większość osób w Polsce, które próbowały zgłosić różnego rodzaju zdarzenia homofobiczne, spotkała się z próbami zniechęcenia ich przez policję do podtrzymania zawiadomień (zob. również badanie „Hate No More” z 2016 r.).

74. Kampania Przeciw Homofobii oraz Stowarzyszenie Miłość Nie Wyklucza wskazały również, że Polska nie gromadzi kompleksowych danych statystycznych dotyczących przestępstw motywowanych nienawiścią względem osób LGBTI. Zwrócono uwagę na znaczne rozbieżności pomiędzy danymi oficjalnymi (zgodnie z którymi w 2018 i 2019 r. łącznie odnotowano dwadzieścia trzy przypadki takich przestępstw), a informacjami pochodzącymi od organizacji pozarządowych (według których w tym samym okresie łącznie odnotowano sześćdziesiąt przypadków). Zdaniem interweniujących stron trzecich, rozbieżności te mogą wynikać nie tylko z niezgłaszania zdarzeń, lecz także z nieodnotowywania przez policję homofobicznej motywacji czynów przestępnych. W tym kontekście Kampania Przeciw Homofobii oraz Stowarzyszenie Miłość Nie Wyklucza,

chwaląc wprowadzenie w systemach informatycznych policji pola wyboru dotyczącego przestępstw z nienawiści, zaznaczyły, że w praktyce przestępstwa z nienawiści motywowane orientacją seksualną lub tożsamością płciową w znacznej mierze nie są oznaczane. Polska nie monitoruje również przypadków ścigania ani wymierzenia kary w sprawach dotyczących przestępstw z nienawiści wobec osób LGBTI.

(b) Przestępstwa z nienawiści w polskim prawie i praktyce

75. Wszystkie interweniujące strony trzecie wyraziły pogląd, że osobom LGBTI w Polsce nie przysługuje szczególna ochrona przed przestępstwami z nienawiści i mową nienawiści motywowanymi uprzedzeniami. Polskie prawo karne definiuje przestępstwa z nienawiści jako czyny mające u podstawy określone przesłanki, wśród których nie uwzględniono orientacji seksualnej ani tożsamości płciowej (art. 119 Kodeksu karnego). Ponadto uprzedzenia na tle orientacji seksualnej lub tożsamości płciowej nie zostały uwzględnione w katalogu okoliczności obciążających przy innych przestępstwach (art. 53 Kodeksu karnego).

76. Helsińska Fundacja Praw Człowieka wskazała ponadto, że przestępstwa polegające na stosowaniu przemocy i nękania w ogólności, takie jak różne formy naruszenia nietykalności cielesnej (art. 157 i 217 k.k.), zniesławienie (art. 212 k.k.) oraz zniewaga (art. 216 k.k.), ścigane są w trybie prywatnoscargowym (art. 488 k.p.k.). Zdaniem interweniującej strony trzeciej stanowi to barierę dla skutecznego ścigania i karania tego typu czynów, ponieważ nakłada na pokrzywdzonego dodatkowy ciężar w postaci konieczności identyfikacji sprawcy, zebrania dowodów, sporządzenia prywatnego aktu oskarżenia oraz uiszczenia opłaty za jego wniesienie.

77. Interweniująca strona trzecia wskazała, że publiczne ściganie tego rodzaju przestępstw, choć formalnie dopuszczalne, w praktyce nie jest skutecznie realizowane, po pierwsze z powodu szerokiego zakresu uznania, jakim dysponują prokuratorzy, a po drugie z powodu efektu mrozącego wynikającego z instytucjonalnego nadzoru nad prokuratorami sprawowanego przez Prokuratora Generalnego/Ministra Sprawiedliwości, który w czasie istotnym dla sprawy znany był z publicznych wypowiedzi i wytycznych o charakterze anty-LGBTI.

78. Kampania Przeciw Homofobii oraz Stowarzyszenie Miłość Nie Wyklucza podniosły, że w przypadku przestępstw motywowanych uprzedzeniami wobec osób LGBTI, które są ścigane i rozpoznawane przez sądy, element uprzedzenia bywa często pomijany lub marginalizowany z powodu braku stosownych przepisów lub wytycznych. Podmioty te podkreśliły, że wytyczne dotyczące ścigania przestępstw motywowanych nienawiścią wydane przez Prokuratora Generalnego w 2014 r. (zob. paragraf 39 powyżej) odnosiły się do przestępstw z nienawiści przewidzianych w Kodeksie karnym, lecz nie obejmowały motywów homofobicznych ani transfobicznych. Zwrócono ponadto uwagę, że w polskim porządku

prawnym brak jest wymogu traktowania takich motywów jako okoliczności obciążających. Teoretycznie mogłyby one zostać uwzględnione przy wymierzaniu kary za przestępstwa typu podstawowego, jednak w praktyce niemal nigdy się to nie dzieje, a sędziowie często ignorują lub bagatelizują homofobiczną motywację sprawcy.

79. Helsińska Fundacja Praw Człowieka podała, że zgodnie z Mapą i Indekssem Tęczowej Europy (Rainbow Europe Map and Index) opracowanymi przez ILGA-Europe w 2021 r., spośród czterdziestu dziewięciu krajów objętych rankingiem, dwadzieścia osiem przewidywało szczególną ochronę prawną przed przestępstwami z nienawiści motywowanymi orientacją seksualną, a trzydzieści dwa penalizowały mowę nienawiści wobec osób homoseksualnych. Interweniująca strona trzecia podkreśliła również, że instytucje międzynarodowe oraz Rzecznik Praw Obywatelskich od lat wzywały Polskę do nowelizacji przepisów karnych w celu zapewnienia szczególnej ochrony przed czynami motywowanymi uprzedzeniami wobec osób LGBTI. Takie rekomendacje wydawały m.in. ECRI w swoim raporcie z 2015 r. dotyczącym Polski, Komitet Praw Człowieka ONZ w zaleceniach końcowych z 2016 r. do siódmego sprawozdania okresowego Polski oraz Rada Praw Człowieka ONZ w ramach trzeciego cyklu Powszechnego Przeglądu Okresowego w 2017 r. (zob. paragrafy 52–58 powyżej). Pomimo to Sejm RP nie uchwalił przedstawianych na przestrzeni lat projektów nowelizacji (zob. paragrafy 40–44 powyżej).

80. Helsińska Fundacja Praw Człowieka stwierdziła, że brak skutecznej ochrony przed aktami nienawiści na tle orientacji seksualnej i tożsamości płciowej należy traktować jako problem systemowy.

3. Ocena Trybunału

(a) Dotkliwość traktowania, jakiemu poddano skarżących

81. Trybunał przypomina, że aby dane traktowanie mogło zostać zakwalifikowane jako naruszające art. 3 Konwencji, musi osiągnąć minimalny poziom dotkliwości. Ocena owego minimum ma charakter względny: zależna jest od całokształtu okoliczności sprawy, takich jak natura i kontekst traktowania, czas jego trwania, skutki fizyczne i psychiczne oraz – w niektórych przypadkach – płeć, wiek i stan zdrowia ofiary. Ponadto art. 3 nie ogranicza się do aktów przemocy fizycznej; obejmuje on również zadawanie cierpień psychicznych. Stąd też, traktowanie może zostać zakwalifikowane jako poniżające, gdy wzbudza w ofiarach poczucie strachu, udręki oraz poczucie niższości zdolne do ich upokorzenia i upodlenia. Trybunał przypomina nadto, iż traktowanie dyskryminacyjne jako takie może co do zasady stanowić traktowanie poniżające w rozumieniu art. 3, o ile osiąga poziom dotkliwości stanowiący obrazę godności ludzkiej. Mówiąc bardziej konkretnie, traktowanie oparte na uprzednio uformowanych

uprzedzeniach ze strony heteroseksualnej większości wobec homoseksualnej mniejszości może co do zasady mieścić się w zakresie zastosowania art. 3. Dyskryminacyjne komentarze i obelgi muszą być w każdym razie uznawane za czynnik obciążający przy rozpatrywaniu danego przypadku złego traktowania w świetle art. 3 (zob. *Identoba i Inni*, op. cit., § 65 z dalszymi odniesieniami – dotyczący niedopełnienia przez państwo obowiązku ochrony demonstrantów LGBTI przed przemocą homofobiczną oraz skutecznego zbadania zdarzenia poprzez ustalenie, w szczególności, dyskryminacyjnego motywu napastników). Stwierdzenie to nabiera szczególnej doniosłości w odniesieniu do brutalnych przestępstw z nienawiści.

82. W tym kontekście należy pamiętać, że nie tylko czyny, których podłożem są cechy pokrzywdzonych, mogą być klasyfikowane jako przestępstwa z nienawiści. W ocenie Trybunału, sprawcy mogą kierować się motywami mieszanymi, ulegając wpływowi czynników sytuacyjnych w równym lub większym stopniu niż swoim uprzedzeniom wobec grupy, do której należy pokrzywdzony (zob. *Oganezova*, op. cit., § 81 z dalszymi odniesieniami). Trybunał przypomina również, że ataki na osoby LGBTI, sprowokowane okazywaniem uczuć, stanowią obrazę godności ludzkiej poprzez atakowanie uniwersalnych przejawów miłości i bliskości. Koncepcja godności wykracza poza zwykłą dumę osobistą czy poczucie własnej wartości, obejmując prawo do wyrażania swojej tożsamości i uczuć bez obawy przed odwetem czy przemocą. Ataki homofobiczne nie tylko podważają bezpieczeństwo fizyczne ofiar, ale także ich dobrostan emocjonalny i psychiczny, przekształcając moment intymności w moment strachu i traumy. Co więcej, upokarzają one i poniżają ofiary, przekazując komunikat, że ich tożsamość i jej ekspresja są gorsze, a zatem mieszczą się w zakresie zastosowania art. 3 Konwencji (zob. *Hanovs przeciwko Łotwie*, skarga nr 40861/22, § 42, 18 lipca 2024 r.).

83. Trybunał uznaje, że traktowanie, któremu poddani zostali wszyscy trzej skarżący, ze względu na to, iż stali się celem homofobicznych zniewag oraz zostali wciągnięci w brutalne starcie, które dodatkowo obejmowało pobicie dwóch z nich oraz ryzyko, że trzeci skarżący doświadczy tego samego (zob. paragraf 6 powyżej), musiało niewątpliwie wzbudzić w nich poczucie strachu, udręki i niepewności oraz musiało stanowić obrazę ich godności.

84. Trybunał uznaje ponadto, że obrażenia cielesne, których doznali pierwszy i drugi skarżący w wyniku ataku, biorąc pod uwagę ich stopień (zob. paragraf 6 powyżej), już same w sobie mogły stanowić o naruszeniu art. 3 Konwencji (zob., przykładowo, *Beganović przeciwko Chorwacji*, skarga nr 46423/06, § 66, 25 czerwca 2009 r., *Milanović przeciwko Serbii*, skarga nr 44614/07, § 87, 14 grudnia 2010 r., oraz *Mityaginy przeciwko Rosji*, skarga nr 20325/06, § 49, 4 grudnia 2012 r.).

85. Z powyższego wynika, że w odniesieniu do wszystkich trzech skarżących traktowanie będące przedmiotem skargi osiągnęło wymagany

próg dotkliwości, aby wchodzić w zakres zastosowania art. 3 Konwencji (por. *Identoba i Inni*, op. cit., § 71, *M.C. i A.C. przeciwko Rumunii*, op. cit., § 119 oraz *Hanovs*, op. cit., § 41–44; zob. także *Balázs przeciwko Węgrom*, skarga nr 15529/12, § 57, 20 października 2015 r.).

(b) Przestrzeganie pozytywnych obowiązków państwa

(i) Zasady ogólne

86. Trybunał sformułował zasady ogólne, które należy stosować w sprawach, w których skarżący zarzucają niehumanitarne lub poniżające traktowanie motywowane nienawiścią wobec grup LGBTI, w sprawach *Identoba i Inni* (op. cit., § 65–67) oraz *M.C. i A.C. przeciwko Rumunii* (op. cit., § 109–115).

87. Ponadto Trybunał podkreśla, że ogólny obowiązek Wysokich Układających się Stron Konwencji (tj. państw-stron) wynikający z art. 1, polegający na zapewnieniu wszystkim osobom znajdującym się pod ich jurysdykcją praw i wolności przewidzianych w Konwencji, w związku z art. 3, zobowiązuje państwa do podejmowania działań mających na celu zapewnienie, by osoby podlegające ich jurysdykcji nie były poddawane niehumanitarnej lub poniżającej traktowaniu, w tym takiemu, którego sprawcami są osoby prywatne (zob. *M.C. i A.C. przeciwko Rumunii*, op. cit., § 109). Obejmuje to w szczególności obowiązek wprowadzenia skutecznych przepisów prawa karnego mających na celu odstraszanie od popełniania czynów naruszających integralność osobistą, wsparty skutecznym mechanizmem egzekwowania prawa w celu zapobiegania im, ich ścigania i karania (zob. *Stasi przeciwko Francji*, nr 25001/07, § 80, 20 października 2011 r.).

88. Trybunał przypomina również, że przy prowadzeniu postępowań dotyczących aktów z użyciem przemocy, takich jak niehumanitarne traktowanie, władze państwowe mają obowiązek podjąć wszelkie uzasadnione kroki w celu ujawnienia możliwych motywów dyskryminacyjnych, choć Trybunał przyznaje, że jest to zadanie trudne. Obowiązek pozwanego państwa dotyczący zbadania ewentualnych motywów dyskryminacyjnych aktu przemocy stanowi obowiązek dołożenia najwyższej staranności i nie ma charakteru bezwzględnie. Organy państwa muszą uczynić wszystko, co racjonalnie możliwe w danych okolicznościach, aby zgromadzić i zabezpieczyć dowody, rozpatrzyć wszelkie możliwe sposoby ustalenia prawdy oraz wydać w pełni uzasadnione, bezstronne i obiektywne decyzje, nie pomijając podejrzania faktów mogących wskazywać na przemoc wywołaną na przykład nietolerancją rasową lub religijną bądź dyskryminacją ze względu na płeć lub orientację seksualną. Traktowanie przemocy i brutalności o podłożu dyskryminacyjnym na równi ze sprawami pozbawionymi takich znamion oznaczałoby przymykanie oczu na szczególny charakter czynów, które w sposób szczególny godzą w prawa podstawowe.

Brak rozróżnienia w traktowaniu sytuacji zasadniczo odmiennych może stanowić nieuzasadnione traktowanie sprzeczne z art. 14 Konwencji (zob. *Sabalić przeciwko Chorwacji*, skarga nr 50231/13, § 94, 14 stycznia 2021 r., z dalszymi odniesieniami).

89. W związku z tym, gdy istnieje podejrzenie, że postawy dyskryminacyjne były przyczyną aktu przemocy, szczególnie istotne jest, aby oficjalne śledztwo było prowadzone z należytą starannością i bezstronnością, mając na uwadze potrzebę ciągłego potwierdzania potępienia takich czynów przez społeczeństwo oraz utrzymania zaufania mniejszości do zdolności organów władzy do ochrony ich przed przemocą motywowaną dyskryminacją. Wypełnienie pozytywnych obowiązków państwa wymaga, aby krajowy system prawny wykazał swoją zdolność do egzekwowania prawa karnego wobec sprawców takich aktów przemocy. Bez rygorystycznego podejścia ze strony organów ścigania przestępstwa motywowane uprzedzeniami byłyby nieuchronnie traktowane na równi ze zwykłymi sprawami pozbawionymi takich znamion, a wynikający z tego brak rozróżnienia byłby równoznaczny z oficjalnym przyzwoleniem na przestępstwa z nienawiści lub nawet pobłażliwością wobec nich (tamże, § 95, z dalszymi odniesieniami).

90. Wreszcie, gdy oficjalne śledztwo doprowadziło do wszczęcia postępowania przed sądami krajowymi, całość postępowania, w tym etap rozprawy, musi spełniać wymogi art. 3 Konwencji. Choć nie istnieje bezwzględny obowiązek, aby wszystkie postępowania karne kończyły się wyrokiem skazującym lub określonym wymiarem kary, sądy krajowe nie powinny w żadnych okolicznościach dopuszczać do tego, by poważne zamachy na integralność fizyczną i psychiczną pozostały bezkarne lub by poważne przestępstwa były karane z nadmierną łagodnością. Istotną kwestią podlegającą ocenie Trybunału jest zatem to, czy i w jakim zakresie można uznać, że sądy, dochodząc do swoich wniosków, poddały sprawę wnikliwej analizie, tak aby efekt odstraszający obowiązującego systemu wymiaru sprawiedliwości oraz znaczenie roli, jaką ma on do odegrania w zapobieganiu naruszeniom zakazu niehumanitarnego lub poniżającego traktowania, nie zostały podważone (tamże, § 97, z dalszymi odniesieniami).

91. Trybunał stwierdzał wcześniej naruszenia obowiązku proceduralnego państw, czy to na podstawie art. 2, czy art. 3 Konwencji, w przypadkach gdy organy krajowe nie podjęły wszelkich racjonalnych działań w celu skutecznego ustalenia, czy postawa dyskryminacyjna mogła odegrać rolę w różnych formach ataków na skarżących, lub gdy istniała oczywista dysproporcja między powagą czynu a rezultatami uzyskanymi na szczeblu krajowym, co sprzyjało poczuciu, że akty niehumanitarnego lub poniżającego traktowania były ignorowane przez właściwe organy i że brakowało skutecznej ochrony przed takim traktowaniem (zob. na przykład sprawy wymienione w wyroku *Sabalić*, op. cit., § 98). Wiele takich spraw dotyczyło reakcji organów władzy na przeprowadzone przez osoby prywatne ataki

motywowane nienawiścią homofobiczną lub transfobiczną (zob. np. *Sabalić*, op. cit., § 115, *Women's Initiatives Supporting Group i Inni przeciwko Gruzji*, skargi nr 73204/13 i 74959/13, § 64–67, 16 grudnia 2021 r., *Oganezova*, op. cit., § 108, *Stoyanova przeciwko Bułgarii*, skarga nr 56070/18, § 74, 14 czerwca 2022 r., oraz *Romanov i Inni przeciwko Rosji*, skarga nr 58358/14 i 5 innych, § 80, 12 września 2023 r.).

92. W kilku takich sprawach wnioski Trybunału o niewypełnieniu przez państwo wyżej wymienionego obowiązku proceduralnego opierał się na fakcie, że w krajowym prawie karnym dyskryminacja ze względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową nie była wymieniona w przepisie regulującym nawoływanie do nienawiści lub nie była określona jako motyw wynikający z uprzedzeń lub okoliczność obciążająca przy popełnieniu przestępstwa (zob. na przykład *Oganezova*, op. cit., § 103–104 oraz *Stoyanova*, op. cit., § 70–73).

(ii) Zastosowanie powyższych zasad w przedmiotowej sprawie

93. W niniejszej sprawie skarżący podnieśli zarzut, że organy państwa nie uwzględniły homofobicznej motywacji sprawców napaści i zamiast tego prowadziły postępowanie przygotowawcze, wnosili oskarżenie oraz orzekały w sprawie przestępstw w typie podstawowym. Skarżący zasadniczo argumentowali, że ich sprawa wpisuje się w schemat funkcjonowania polskiego systemu wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych, który pomija elementy homofobiczne ze względu na brak adekwatnych przepisów prawnych sankcjonujących przestępstwa z nienawiści popełnione na tle orientacji seksualnej lub tożsamości płciowej (zob. paragraf 64 powyżej).

94. Trybunał zauważa na wstępie, że w polskim porządku prawnym przestępstwo popełnienia czynu z nienawiści lub dyskryminacji (zob. art. 119 § 1 Kodeksu karnego, paragraf 31 powyżej) nie obejmuje przesłanek orientacji seksualnej ani tożsamości płciowej. Ponadto krajowe ustawodawstwo karne nie przewiduje, aby dyskryminacja z takich przyczyn była traktowana jako motyw wynikający z uprzedzeń i okoliczność obciążająca przy popełnieniu przestępstwa (zob. art. 158 Kodeksu karnego regulujący przestępstwo pobicia, art. 190 Kodeksu karnego regulujący przestępstwo gróźb karalnych oraz art. 53 Kodeksu karnego określający zasady wymiaru kary i środków karnych, przedstawione w paragrafach 32–36 i 75 powyżej; zob. *M.C. i A.C. przeciwko Rumunii*, § 124, *Oganezova*, § 103, *Stoyanova*, § 70–73 oraz *Karter*, § 90, wszystkie cytowane powyżej; nadto por. *Hanovs*, op. cit., § 49).

95. W tym kontekście Trybunał odnotowuje, że Komitet Praw Człowieka ONZ, Komitet ONZ przeciwko Torturom, Parlament Europejski, ECRI oraz Rada Praw Człowieka ONZ zaleciły, aby Polska znowelizowała swoje prawo karne w celu penalizacji przestępstw motywowanych dyskryminacją ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową jako takich

(zob. paragrafy 52 i 54–58 powyżej). Ponadto w 2010 r. Komitet Ministrów Rady Europy zalecił, aby w systemach prawnych państw członkowskich motyw uprzedzenia związany z orientacją seksualną lub tożsamością płciową stanowił okoliczność obciążającą przy wymierzaniu kary za przestępstwa z nienawiści (zob. paragraf 51 powyżej). W 2012 r. podobne zalecenie w ogólnym kontekście przestępstw z nienawiści sformułowała Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskiej (zob. paragraf 53 powyżej). Trybunał zauważa, że powyższe zalecenia dotyczące zmiany prawa nie zostały zrealizowane (zob. *Oganezova*, § 104 oraz *Karter*, § 90, oba cytowane powyżej).

96. Trybunał ponadto zauważa, że w sytuacji, gdy krajowe prawo karne nie zawiera orientacji seksualnej ani tożsamości płciowej wśród przesłanek popełnienia przestępstwa z nienawiści lub dyskryminacji, czyny zabronione popełnione z homofobicznym motywem nienawiści mogą rzeczywiście być traktowane przez organy ścigania, a następnie przez sądy, jako przestępstwa w typie podstawowym, skutecznie ignorując oparty na nienawiści charakter przestępstwa w zakresie skutków prawnych (zob. *Oganezova*, op. cit., § 103).

97. Trybunał uprzednio zidentyfikował jako problematyczne ściganie ataków motywowanych uprzedzeniami na podstawie zwykłych przepisów prawa karnego (zob. na przykład *Identoba i Inni*, op. cit., § 76, *Burlya i Inni przeciwko Ukrainie*, skarga nr 3289/10, § 139, 6 listopada 2018 r. oraz *Karter*, op. cit., § 87) i określił kompleksowe standardy konwencyjne dotyczące pozytywnych obowiązków państw członkowskich w zakresie zwalczania przemocy motywowanej nienawiścią, w tym szczególnie wobec osób LGBTI (zob. paragrafy 86–92 powyżej).

98. W niniejszej sprawie, choć materiał dowodowy w aktach sprawy zawiera bardzo niewiele dokumentów z postępowania przygotowawczego (zob. paragraf 8 powyżej), jest oczywiste, że organy krajowe zostały skonfrontowane z przesłankami *prima facie* wskazującymi na przemoc motywowaną lub przynajmniej wynikającą z uprzedzeń napastników wobec orientacji seksualnej pierwszego i trzeciego skarżącego (zob. paragraf 8 powyżej; zob. także *Sabalić*, op. cit., § 105, z dalszymi odniesieniami).

99. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału wymagało to – nawet wobec braku specyficznego przestępstwa z nienawiści związanego z homofobią w polskim prawie karnym – skutecznego zastosowania krajowych mechanizmów prawa karnego umożliwiających wyjaśnienie ewentualnego motywu nienawiści o podłożu homofobicznym, stojącego za zdarzeniem z użyciem przemocy, oraz zidentyfikowanie i, w stosownych przypadkach, odpowiednie ukaranie osób odpowiedzialnych (zob. *Sabalić*, § 105, *M.C. i A.C. przeciwko Rumunii*, § 124, *Oganezova*, § 103 oraz *Hanovs*, § 48, wszystkie cytowane powyżej). Istotne było również, aby właściwe organy krajowe odpowiednio odniosły się do kwestii dyskryminacji stanowiącej motyw ataku na skarżących (zob., *mutatis mutandis*, *M.C. i A.C. przeciwko Rumunii*, § 124 oraz *Oganezova*, § 104, oba cytowane powyżej). Trybunał

pragnie podkreślić, że zasady określone w jego orzecznictwie dotyczącym przemocy motywowanej nienawiścią wobec mniejszości, w tym wobec osób LGBTI (zob. paragrafy 86–92 powyżej), powinny być stosowane przez organy państwowe, w tym przez sądy krajowe, które mogą bezpośrednio opierać się na takich standardach nawet przy braku odpowiedniego przepisu transponującego je do prawa krajowego.

100. Trybunał zauważa na wstępie, że w przeciwieństwie do wielu innych spraw dotyczących nieadekwatnej reakcji państwa na przemoc o podłożu homofobicznym, które rozpatrywał (zob. *Identoba i Inni*, op. cit., § 80, *M.C. i A.C. przeciwko Rumunii*, op. cit., § 125., *Genderdoc-M i M.D. przeciwko Republice Mołdawii*, skarga nr 23914/15, § 45, 14 grudnia 2021 r., *Karter*, op. cit., § 91-92 lub *Hanovs*, op. cit., § 53), w niniejszej sprawie organy władzy przeprowadziły postępowanie w sprawie ataku na skarżących, a sądy krajowe osądziły i skazały sprawców, uwzględniając w pewnym stopniu homofobiczny kontekst zdarzenia.

101. W szczególności sądy krajowe rozpoznające sprawę karną przeciwko napastnikom skarżących odnotowały, po pierwsze, domniemaną orientację seksualną ofiar, która została publicznie zamanifestowana przez dwóch z nich trzymających się za ręce, a po drugie, wielokrotne użycie przez napastników słowa „ciota” (zob. paragrafy 17 i 23 powyżej). Sądy następnie szczegółowo przeanalizowały przebieg zdarzeń w celu ustalenia motywacji każdego z napastników na każdym konkretnym etapie popełnienia przestępstw, o które zostali oskarżeni (zob. paragrafy 16–24 powyżej).

102. Odnośnie do pobicia, sądy krajowe stwierdziły na podstawie faktów, że Pi.M. potrafił dwóch skarżących, aby wyrazić swoją dezaprobatę wobec ich orientacji seksualnej. Jednocześnie sądy krajowe ustaliły, że przyczyną samego pobicia była jednak irytacja Pi.M. wywołana uwagą pierwszego skarżącego, którą ten wypowiedział, kiedy Pi.M. odchodził. Sądy krajowe doszły zatem do wniosku, że bezpośrednim motywem pobicia skarżących była chęć odwetu ze strony pijanego mężczyzny na skarżących za komentarz, który jeden z nich wypowiedział. Niezależnie od tych ustaleń sądy krajowe potępiły początkową, dyskryminacyjną postawę Pi.M. (zob. paragraf 25 powyżej; por., *mutatis mutandis*, *Karter*, op. cit., § 88-89). Sądy krajowe ustaliły również, że motywem Pa.M. i A.M. przyłączenia się do bójki było przede wszystkim udzielenie pomocy Pi.M., mimo że zachowanie braci miało wyraźny wymiar homofobiczny (zob. paragraf 26 powyżej; tamże). Odnośnie do przestępstwa kierowania gróźb karalnych sądy krajowe odnotowały użycie słowa „ciota”, nie rozwijając jednak ani nie wyciągając żadnych konsekwencji prawnych z tego elementu (zob. paragraf 26 powyżej).

103. Każdy oskarżony został skazany na karę jednego roku pozbawienia wolności za pobicie, a jeden z nich został dodatkowo skazany za kierowanie gróźb karalnych. Wykonanie tych kar zostało warunkowo zawieszona na okres trzech lat. Ponadto sądy krajowe, biorąc pod uwagę trudną sytuację

majątkową oskarżonych, nakazały każdemu z nich zapłacić równowartość 25 EUR każdemu skarżącemu (zob. paragrafy 12, 27 *in fine* i 29 powyżej).

104. Trybunał przypomina, że nie może działać jako krajowy sąd karny, rozpatrywać odwołań od orzeczeń sądów krajowych ani wypowiadać się w kwestiach odpowiedzialności karnej (zob. m.in. *Stoyanova*, op. cit., § 67). Nie do Trybunału zatem należy stwierdzenie, czy polskie sądy słusznie uznały, że sekwencja zdarzeń wypełniających znamiona przestępstwa pobicia nie została zapoczątkowana przez agresywne wejście Pi.M. pomiędzy dwóch skarżących trzymających się za ręce lub czy słusznie unikały przywiązywania wagi do wyraźnie homofobicznych zniewag przy badaniu przestępstwa kierowania gróźb karalnych – tym samym wykluczając możliwość, że dyskryminacyjna postawa sprawców odegrała jakąkolwiek rolę w popełnieniu przestępstw, o które zostali oskarżeni (zob., *mutatis mutandis*, *Stoyanova*, op. cit., § 67 oraz paragraf 102 powyżej). Nie leży również w kompetencjach Trybunału sprawdzanie, czy polskie sądy właściwie oceniły wzajemną korelację okoliczności łagodzących i obciążających przy określaniu wymiaru kary dla napastników (zob. *Stoyanova*, op. cit., § 67 oraz paragrafy 27 i 103 powyżej).

105. Nie zamierzając wyrażać jakiejkolwiek aprobaty lub dezaprobaty wobec orzeczenia polskich sądów w tych kwestiach, Trybunał pragnie niemniej podkreślić, że sprawcom nie postawiono zarzutów ani nie ścigano ich za atak motywowany nienawiścią (zob., *mutatis mutandis*, *Stoyanova*, op. cit., § 71 oraz por., *mutatis mutandis*, *Hanovs*, op. cit., § 51). Ponadto okazanie przez napastników wrogości wobec osób, które postrzegali jako homoseksualne (zob. paragraf 25 powyżej), nie zostało uwzględnione przy wymiarze kary, skutecznie czyniąc ten fundamentalny aspekt przestępstwa niewidocznym i pozbawionym znaczenia karnego (zob., *mutatis mutandis*, *Stoyanova*, § 73, *Oganezova*, § 103 oraz *Hanovs*, § 51, wszystkie cytowane powyżej). Nie wydaje się zatem, aby brak przepisów ustawowych identyfikujących i penalizujących motywację opartą na wrogości wobec orientacji seksualnej ofiary napaści lub pobicia został zrekompensowany faktem, że sądy krajowe w niniejszej sprawie odnotowały homofobiczny wymiar wydarzeń lub potępiły – mimochodem – dyskryminacyjną postawę jednego ze sprawców (zob. paragraf 102 powyżej oraz zob., *mutatis mutandis*, *Stoyanova*, § 72 i por. *Oganezova*, § 103, oba cytowane powyżej).

106. Wynika z tego, że reakcja państwa na napaść na skarżących nie wypełniła w wystarczającym stopniu jego obowiązku zapewnienia, aby brutalne ataki motywowane wrogością wobec rzeczywistej lub domniemanej orientacji seksualnej ofiar nie pozostały bez odpowiedniej reakcji.

107. W konsekwencji doszło do naruszenia art. 3 Konwencji w związku z art. 14 Konwencji.

II. ZASTOSOWANIE ART. 41 KONWENCJI

108. Artykuł 41 Konwencji stanowi:

„Jeśli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeśli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie”.

A. Szkoda

109. Skarżący zażądali kwoty 10 000 EUR dla każdego z nich tytułem zadośćuczynienia za szkodę niemajątkową.

110. Rząd stał na stanowisku, że roszczenie dotyczące szkody niemajątkowej należy oddalić jako nieuzasadnione i nadmiernie wysokie.

111. Trybunał stwierdza, iż skarżący niewątpliwie doświadczyli cierpienia psychicznego wskutek uchybienia przez organy państwowe obowiązowi wynikającemu z art. 3 interpretowanego łącznie z art. 14 Konwencji, który to obowiązek polega na adekwatnej reakcji prawnokarnej na homofobiczne motywy aktu przemocy fizycznej, którego skarżący stali się ofiarami. Trybunał, orzekając na zasadzie słuszności, zgodnie z art. 41 Konwencji, przyznaje każdemu skarżącemu 7 000 EUR plus wszelkie należne podatki.

B. Koszty i wydatki

112. Skarżący nie dochodzili zwrotu kosztów i wydatków.

Z TYCH PRZYCZYN TRYBUNAŁ

1. *Uznaje*, jednogłośnie, skargę za dopuszczalną;
2. *Orzeka*, stosunkiem głosów 5 do 2, że doszło do naruszenia art. 3 Konwencji w związku z art. 14 Konwencji;
3. *Orzeka*, stosunkiem głosów 5 do 2, że
 - (a) pozwane państwo ma wypłacić skarżącym, w terminie trzech miesięcy od daty, w której niniejszy wyrok stanie się ostateczny zgodnie z art. 44 ust. 2 Konwencji, kwotę 7 000 EUR (siedmiu tysięcy euro) na rzecz każdego ze skarżących tytułem zadośćuczynienia za szkodę niemajątkową, przeliczoną na walutę pozwanego państwa według kursu obowiązującego w dniu płatności, powiększoną o wszelkie należne podatki;
 - (b) że od upływu wyżej wskazanego terminu trzech miesięcy aż do momentu uregulowania należności, należne będą odsetki zwykłe od określonej powyżej kwoty, naliczone według stopy równej

marginalnej stopie procentowej Europejskiego Banku Centralnego obowiązującej w tym okresie, powiększonej o trzy punkty procentowe;

4. *Oddala*, stosunkiem głosów 6 do 1, pozostałą część roszczenia skarżących o słuszne zadośćuczynienie.

Sporządzono w języku angielskim i notyfikowano na piśmie 10 lipca 2025 r., zgodnie z Regulą 77 §§ 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Liv Tigerstedt
Zastępczyni Kanclerza

Ivana Jelić
Przewodnicząca

Zgodnie z art. 45 ust. 2 Konwencji oraz Regulą 74 § 2 Regulaminu Trybunału do niniejszego wyroku dołączono opinie odrębne sędziów Wojtyczka, Poláčkovej i Serghidesa.

ZAŁĄCZNIK

Lista skarżących:

Nr	Imię i nazwisko skarżącego	Rok urodzenia	Obywatelstwo	Miejsce zamieszkania
1.	Stanisław BEDNAREK	1991	Polskie	Warszawa
2.	Dawid DUREJKO	1991	Polskie	Warszawa
3.	Vyacheslav MELNYK	1992	Ukraińskie	Warszawa

OPINIA ODREBNA CZĘŚCIOWO ROZBIEŻNA SĘDZIEGO SERGHIDESA

1. Skarżący, powołując się na art. 3, 6, 13 i 14 Konwencji, podnieśli zarzuty, iż: (a) prowadząc postępowanie w przedmiocie napaści i pobicia, których padli ofiarą, organy władzy publicznej nie uwzględniły homofobicznych motywów sprawców; oraz (b) brak było adekwatnych środków o charakterze ustawowym oraz innych instrumentów prawnych umożliwiających ściganie oraz zwalczanie przestępstw z nienawiści motywowanych orientacją seksualną pokrzywdzonych.

2. Trybunał zdecydował, że dysponując wyłączną kompetencją do dokonania kwalifikacji prawnej stanów faktycznych przedmiotowej sprawy, dokona analizy sprawy wyłącznie w kontekście art. 3 Konwencji interpretowanego w zw. z art. 14, rezygnując z odrębnego rozpatrzenia zarzutów podniesionych na gruncie art. 6 i 13. Sentencja wyroku nie zawiera jakiegokolwiek odniesienia do tych dwóch ostatnich zarzutów skargi, podczas gdy w punkcie 4 tejże sentencji Trybunał oddala pozostałą część roszczenia skarżących o słuszne zadośćuczynienie. Niniejsza opinia odrębna częściowo rozbieżna ze zdaniem większości koncentruje się na zaniechaniu rozpoznania zarzutów podniesionych w oparciu o art. 6 i 13 oraz na punkcie 4 sentencji.

3. Zgodnie z moim podobnym stanowiskiem wyrażonym przeze mnie w licznych opiniach odrębnych, sprzeciwiam się metodologii zastosowanej przez Trybunał w paragrafie 60 wyroku, polegającej na wchłonięciu bądź inkorporacji zarzutów wywodzonych z art. 6 oraz art. 13 w ramy zarzutów formułowanych na podstawie art. 3 i art. 14. Według mojego skromnego przekonania takie podejście jest błędne, albowiem nie daje się pogodzić z autonomicznym i niezależnym charakterem wspomnianych dwóch artykułów, koncepcją skargi indywidualnej, zasadą państwa prawnego oraz legitymacją Trybunału. Zobacz, m.in., moje częściowo rozbieżne opinie odrębne w sprawach *L.F. i Inni przeciwko Włochom*, skarga nr 52854/18, 6 maja 2025 r., *Kavečanský przeciwko Słowacji*, skarga nr 49617/22, 29 kwietnia 2025 r. oraz *Adamčo przeciwko Słowacji (nr 2)*, skargi nr 55792/20, 35253/21 i 41955/22, 12 grudnia 2024 r., jak również moją wspólną częściowo rozbieżną opinię odrębną złożoną wraz z sędzią Adamską-Gallant w sprawie *Cioffi przeciwko Włochom*, skarga nr 17710/15, 5 czerwca 2025 r.

WSPÓLNA ROZBIEŻNA OPINIA ODREBNA SĘDZIÓW WOJTYCZKA I POLÁČKOVEJ

1. Z całym szacunkiem nie zgadzamy się ze stwierdzeniem, że w niniejszej sprawie doszło do naruszenia art. 3 w związku z art. 14 Konwencji.

2. Pragniemy również podkreślić, że zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem Trybunał nie jest uprawniony do zastępowania oceny stanu faktycznego dokonanej przez organy krajowe własną oceną (zob., pośród licznych innych orzeczeń, *Škorjanec przeciwko Chorwacji*, skarga nr 25536/14, § 69, 28 marca 2017 r. oraz *Balázs przeciwko Węgrom*, skarga nr 15529/12, § 75, 20 października 2015 r.). Podobnie, rolą Trybunału nie jest orzekanie w przedmiocie stosowania prawa krajowego ani rozstrzyganie o indywidualnej winie osób, przeciwko którym wniesiono oskarżenie, lecz weryfikacja, czy i w jakim zakresie właściwe organy, formułując swoje konkluzje, poddały sprawę wnikliwej analizie wymaganej przez zobowiązania proceduralne wynikające z Konwencji (zob. *Abdu przeciwko Bułgarii*, skarga nr 26827/08, § 48, 11 marca 2014 r.).

3. Przechodząc do okoliczności niniejszej sprawy, konstatujemy, że sądy krajowe oparły się na materiale dowodowym pochodzącym z różnorodnych źródeł, w tym od skarżących, którzy posiadali status oskarżycieli posiłkowych, oraz od oskarżonych, którzy zostali przesłuchani w obecności skarżących oraz ich pełnomocnika procesowego (zob. paragraf 11 wyroku). Sądy dokonały analizy materiału dowodowego w sposób obszerny i szczegółowy. Przeprowadziły również skrupulatną analizę przebiegu zdarzeń.

4. Większość akcentuje, że sprawcom nie postawiono zarzutów ani nie ścigano ich za napaść motywowaną nienawiścią (zob. paragraf 105). W tym kontekście zauważamy, że kwestia motywacji stanowiła przedmiot gruntownego i szczegółowego badania przez sądy krajowe. Uzasadnienie zawarte w orzeczeniach sądów krajowych jawi się jako spójne i przekonujące. W naszej ocenie organy krajowe podjęły wszelkie racjonalne kroki w celu skutecznego ustalenia, czy postawa dyskryminacyjna mogła odegrać rolę w przedmiotowych zdarzeniach (zob. *Sabalić przeciwko Chorwacji*, skarga nr 50231/13, § 98, 14 stycznia 2021 r.). Zważywszy na ustalenia faktyczne poczynione przez sądy krajowe odnośnie do motywacji sprawców, ewentualny zarzut czynu motywowanego nienawiścią mógł dotyczyć jedynie pierwszego etapu ataku (gdy skarżący zostali potrąceni).

5. Uznając winę trzech sprawców, sądy krajowe rozważyły, co następuje (zob. paragraf 27):

“(…) Stopień zawinienia oskarżonych był wysoki, ponieważ byli oni osobami dorosłymi, poczytalnymi i działali z zamiarem pobicia oraz grożenia skarżącym. Przestępstwa zostały popełnione z zamiarem bezpośrednim i miały wysoki stopień szkodliwości społecznej, ponieważ życie i zdrowie skarżących były zagrożone.

Podsumowując, skarżący otrzymali ciosy w głowę, twarz i tułów, zostali znieważeni i czuli się dodatkowo zagrożeni. Mniejszych obrażeń doznał trzeci skarżący ze strony A.M.”

Dla celów określenia wymiaru kary sądy krajowe wzięły pod uwagę wszystkie istotne okoliczności ustalone w toku postępowania, w tym motywy sprawców. Ustalone okoliczności faktyczne zostały uznane za okoliczność obciążającą przemawiającą na niekorzyść oskarżonych (tamże). W związku z powyższym z całym szacunkiem nie zgadzamy się z następującym poglądem (zob. paragraf 105):

“(…) Okazanie przez napastników wrogości wobec osób, które postrzegali jako homoseksualne (zob. paragraf 25 powyżej), nie zostało uwzględnione przy wymiarze kary, skutecznie czyniąc ten fundamentalny aspekt przestępstwa niewidocznym i pozbawionym znaczenia karnego”.

O ile prawidłowo rozumiemy stanowisko większości, główną przyczyną stwierdzenia naruszenia Konwencji są mankamenty w uzasadnieniu orzeczeń sądów krajowych. Zważywszy na szczególne okoliczności sprawy, ustalone przez sądy krajowe, trudno zrozumieć, co konkretnie powinny były uczynić owe sądy, aby sprostać standardom konwencyjnym.

6. Większość odnotowuje zalecenia dotyczące modyfikacji krajowych przepisów prawnych (zob. paragraf 95). W odpowiedzi na tę część uzasadnienia chcielibyśmy poczynić następujące uwagi. Po pierwsze, nie jest jasne, czy większość popiera te zalecenia. Po drugie, zauważamy, że zasady wyrażone w orzecznictwie Trybunału dotyczącym przemocy motywowanej nienawiścią wobec mniejszości mogą być przez sądy krajowe w Polsce stosowane bezpośrednio. Wydawanie zaleceń co do sposobu, w jaki prawo krajowe powinno zostać zmienione (czy to w drodze ustawodawstwa, czy orzecznictwa), wykracza poza zakres mandatu Trybunału. Po trzecie i co najistotniejsze, w szczególnych okolicznościach niniejszej sprawy, ustalonych przez sądy krajowe, rekomendowane zmiany prawa mają ograniczone znaczenie. Miałyby one zastosowanie jedynie do pierwszego etapu zdarzeń, nie zaś do etapów późniejszych.

7. Konkludując, stwierdzamy, że ustalenia faktyczne poczynione przez sądy krajowe nie jawią się jako arbitralne czy nieuzasadnione. Mimo że napastnicy zostali oskarżeni, osądzeni i skazani za przestępstwa niesklasyfikowane jako przestępstwa z nienawiści, kontekst dyskryminacyjny został uwzględniony przez sądy krajowe zgodnie ze standardami konwencyjnymi. Przy wymiarze kary uwzględniono wszystkie istotne okoliczności, które zostały ustalone, i (w przeciwieństwie do sprawy *Sabalić*, op. cit., § 110) nie jawią się jako rażąco nieproporcjonalne.

W naszej ocenie podejście przyjęte przez większość odbiega od standardów ustalonych w orzecznictwie Trybunału.